

LOJI MASONICE BUCUREȘTENE DIN PERIOADA DOMNIEI LUI CAROL I. DOCUMENTE PARIZIENE INEDITE

Mihai Sorin Rădulescu

În studierea trecutului francmasoneriei românești, orice precizări întemeiate pe surse documentare sunt binevenite, având în vedere numeroasele publicații fanteziste¹ care au fost consacrate în ultimul timp acestui subiect. Francmasoneria este abordată în general dintr-o perspectivă senzaționalistă, apologetică și neștiințifică, perspectivă deformatoare, facilitată de greutatea - reală - de a reconstitui activitatea acestui ordin inițiatic, cu o influență în viața societății, adesea dificil de demonstrat.² Pe de altă parte, trebuie luat în considerare faptul că istoria orașului București cuprinde și trecutul societăților secrete, care s-au manifestat pe teritoriul său și din care adesea au făcut parte oameni însemnați.³

Perioada domniei lui Carol I este insuficient cunoscută din punctul de vedere al mișcării francmasonice, a cărei studiere rezervă cercetătorilor descoperiri surprinzătoare. În cele ce urmează ne oprim asupra lojii „Egalitatea” din București, aflată în obediența Marelui Orient al Franței și întemeiată la 10 martie 1871,⁴ în rit francez și Memphis. La 13 noiembrie 1871, Bernhard Marcus, comerciant din București (gr. 18), a fost ales ca Venerabil al lojii,⁵ iar la 6/18 decembrie 1872 a fost reales în aceeași funcție.⁶ În ședința din 30 decembrie 1873 a fost ales ca Venerabil al lojii, Leopold Stern, doctor în filozofie, maestru (din 1870), cu domiciliul în str. Udricani nr. 22.⁷ Lui i-a urmat în funcție Dumitru Stoenescu, ales în ședința ținută la 3/15 decembrie 1874. Acesta, născut la 10 mai 1842 în București, stenograf al Senatului, primise gradul de maestru la 29 iunie/11 iulie 1872.

La 6 septembrie 1872, loja „Egalitatea” avea 22 membri; la 28 februarie 1874, ea număra 37 membri. Ziua ținutelor periodice era marțea. La 1 martie 1875, loja cuprindea 39 membri.⁸

Instalarea oficială a acestei loji a avut loc la 31 martie 1872, delegații Marelui Orient al Franței fiind Bernard Marcus (gr. 18), Grigore Miculescu (gr. 18), membru al lojii „Steaua lui Sever” din Turnu Severin, și A. Argintoianu (maestru), prim-

¹ Ca exemplu în acest sens, Dan A. Lăzărescu, *Românii în francmasoneria universală*, București, 1997.

² Despre importanța francmasoneriei în contextul creării României Mari, vezi Dan Berindei, *Românii și Europa în perioadele premodernă și modernă*, București, 1977, pp. 395-400.

³ Mihai Sorin Rădulescu, *Les archives du Grand Orient de France, source généalogique*, în „Revue des Etudes Roumaines”, t. XVII-XVIII, 1993, pp. 193-202.

⁴ Biblioteca Națională din Paris (mai departe B.N.P.), secția Manuscrise (mai departe Msse), fondul Marelui Orient al Franței, cota FM² 860, dosarul lojii „Egalitatea”. din București, nepaginat.

⁵ *Ibidem*, cota FM² 859, dosarul lojii „Egalitatea”. din București.

⁶ *Ibidem*, adresă din 15/27 decembrie 1872 a lojii „Egalitatea”. din București către Marele Orient al Franței.

⁷ *Ibidem*, certificatul de alegere a Venerabilului lojii „Egalitatea”. datând din 30 decembrie 1873.

⁸ *Ibidem*, dosar 1, nepaginat.

supraveghetor al lojii „Egalitatea“. ⁹ Loja „Egalitatea“ a participat la activitatea umanitară specific masonică din acel timp. Astfel, în martie 1875 s-a constituit un comitet masonic pentru ajutorarea bucureștenilor afectați de inundații. El avea ca președinte pe Carol Davila, ca secretar pe Ioan M. Râmniceanu (Romniceanu), iar casier era Alcibiade Tavernier. Dintr-un proces-verbal din 6 martie 1875 ¹⁰ reiese că patru loji masonice au efectuat o chetă în legătură cu inundațiile: s-au strâns 1000 lei din partea lojii „Înțeleptii din Heliopolis“, 1000 lei din partea lojii „Fraternitatea“, 500 lei din partea lojii „Egalitatea“ și 300 lei din partea lojii „Armonia“. ¹¹

Loja „Egalitatea“ cuprindea atât români cât și evrei. O adresă a sa din 30 noiembrie/11 decembrie 1875 înștiința Marele Orient al Franței că în ședința sa din 16/28 decembrie 1875 fusese ales ca Venerabil, inginerul Ioan M. Râmniceanu (având gradul de maestru). ¹² Râmniceanu a fost reales în această funcție la 18/30 ianuarie 1877. La acea dată, prim-supraveghetor al lojii era D. Nicolescu, al doilea supraveghetor era Th. Costin, orator era dr. Rosenthal și secretar, Ad. Schönsal. ¹³

O adresă din 30 ianuarie 1878 a acestei loji către Marele Orient al Franței menționează sediul lojii (Pasajul Român nr. 14) și pe ofițerii săi: Venerabil – I.M.Râmniceanu, inginer; prim-supraveghetor – A.Blumenfeld, medic; al doilea supraveghetor – Th. Costin, comerciant; orator – A.E. Gaster; secretar – George Pastia, locotenent, mare expert – N.Moscovici, comerciant; trezorer – M.Cronberg, comerciant; ospitalier – G. Gavrilesu, inginer. ¹⁴

Ioan M. Râmniceanu a fost reales ca Venerabil la 12/24 decembrie 1878, după cum rezultă din adresa lojii din 21 ianuarie 1879 către Marele Orient al Franței. ¹⁵ Cel mai cunoscut membru al acestei loji pare a fi fost filologul Moses Gaster, fiul francmasonului A.E.Gaster, orator în aceeași lojă. Moses Gaster (născut la 6/18 septembrie 1856 în București) a obținut primele trei grade masonice în această lojă: ucenic, la 18 septembrie 1876, companion, la 25 februarie 1877 și maestru, la 16 octombrie 1877. ¹⁶

Cine erau membrii lojei „Egalitatea“? Din documentele aflate la Biblioteca Națională din Paris am depistat pe următorii, lista nefiind completă:

– Louis Hirsch, comerciant, născut în București la 22 noiembrie 1849, ucenic (2 ianuarie 1875), companion (9 noiembrie 1875) și maestru (23 noiembrie 1875), toate gradele obținute în loja „Egalitatea“.

– Isac M.Elias, comerciant, născut la Viena la 17 august 1844, ucenic (3 iunie 1875), companion (9 noiembrie 1875) și maestru (28 decembrie 1875), toate gradele obținute în loja „Egalitatea“.

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem.*

¹² B.N.P., Msse, cota Rés FM² 149, (Ioan M.Râmniceanu – născut la Buzău – locuia în București, str. Mircea Vodă nr. 31).

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem* (din aceeași adresă reiese că Ioan M.Râmniceanu devenise membru activ al lojii la 16/28 aprilie 1874 și maestru, la 3/15 decembrie 1874).

¹⁶ *Ibidem*, adresă a lojii „Egalitatea“. – din iunie 1878 (fără zi) – către Marele Orient al Franței, prin care se cerea diploma de maestru pentru Moses Gaster.

– George Gavrilescu, inginer forestier, născut la Vaslui la 25 iulie 1837, ucenic (2 ianuarie 1875), companion (9 noiembrie 1875) și maestru (23 noiembrie 1875), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.¹⁷

– Adolf Schönsal, comerciant, născut la Iași în noiembrie 1845, ucenic (2/14 martie 1876), companion (8/20 iunie 1876), maestru (15/27 iunie 1876), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Wilhelm Staadecker, comerciant, născut la Meerschingen (Baden) la 3/15 august 1834, ucenic (18/30 iunie 1874), companion (16/28 martie 1876), maestru (15/27 iunie 1876), toate gradele obținute în loja „Egalitatea” din București.

– Samuel I.Schönfeld, născut în București la 16 decembrie 1839, ucenic (13/25 aprilie 1876), companion (8/20 iunie 1876), maestru (15/27 iunie 1876), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.¹⁸

– George Pastia, ofițer, născut în Focșani la 25 august 1847, ucenic (6 noiembrie 1872), companion (1 februarie 1876), maestru (1 februarie 1876), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Ion Athanasiad, născut la București în 1839, cu domiciliul în București, str. Nouă 1.¹⁹

– Lazăr M. Baraș, comerciant librar, născut în București la 25 septembrie 1847, ucenic (27 august 1876), companion (6 februarie 1877), maestru (16 octombrie 1877), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Menahem Cohen, bancher, născut în București în august 1838, ucenic (23 iulie 1876), companion (25 ianuarie / 6 februarie 1877), maestru (16 octombrie 1877), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Ludovic Chiger, comerciant, născut la Brody (Austria) la 31 ianuarie 1854, ucenic (22 ianuarie 1878), companion (19 februarie 1878), maestru (26 februarie 1878), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Filip Focșăneanu, bancher, născut în București la 25 octombrie 1832, ucenic (25 septembrie 1873), companion (19 februarie 1878), maestru (19 februarie 1878), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Esra Penhas, comerciant, născut în București la 14 octombrie 1846, ucenic (5 septembrie 1876), companion (6 februarie 1877), maestru (16 octombrie 1877), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.²⁰

– David I. Hitzling, comerciant, născut în aprilie 1843 la Bârlad (aderat la loja „Egalitatea” la 6/18 ianuarie 1878).

– Salomon Blank, comerciant, născut la Pitești în 1849 (aderat la loja „Egalitatea” în 1878).

– Benjamin Franklin Peixotto, consul general al Statelor Unite ale Americii la București, născut la New York la 15 martie 1835, ucenic (2 martie 1872) și maestru (20 aprilie 1872) în loja „Egalitatea”.

¹⁷ *Ibidem*, adresă a lojii „Egalitatea” – din 1 aprilie 1876 - către Marele Orient al Franței, prin care se cereau diplome de maestru pentru George Gavrilescu, Louis Hirsch și Isac M.Elias.

¹⁸ *Ibidem*, adresă a lojii „Egalitatea”, către Marele Orient al Franței, datând din 4 iunie 1876, prin care se cereau diplome de maestru pentru Adolf Schönsal, Wilhelm Staadecker și Samuel I.Schönfeld.

¹⁹ *Ibidem*, adeziunea lui Ion Athanasiad la loja „Egalitatea”, datând din 6 martie 1877.

²⁰ *Ibidem*, adresă a lojii „Egalitatea” către Marele Orient al Franței, datând din 13 martie 1878, prin care se cereau diplome de maestru pentru Lazăr M.Baraș, Menahem Cohen, Ludovic Chiger, Filip Focșăneanu, Ersă Penhas.

– Adolf Stern, doctor în drept, secretar al Consulatului General al Statelor Unite ale Americii, născut în București la 17 septembrie 1847, ucenic (2 martie 1872) și maestru (24 aprilie 1872) în loja „Egalitatea”.²¹

– N.G.Chirculescu, avocat, născut în București la 3 ianuarie 1835, ucenic, (30 octombrie / 11 noiembrie 1873), companion (4/16 decembrie 1873), maestru (4/16 decembrie 1873), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Dimitrie Ioviță, medic, născut în Turnu Severin la 28 martie 1844, ucenic (30 octombrie / 11 noiembrie 1873), companion (4/16 decembrie 1873), maestru (4/16 decembrie 1873), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.

– Al. Penescu, avocat, născut la 12 februarie 1842 în București, ucenic, companion și maestru (3/15 decembrie 1874), toate gradele obținute în loja „Egalitatea”.²²

– Dimitrie Niculescu, maior farmacist (șeful farmaciei militare), născut în București la 16 octombrie 1844.²³

– Alexandru Moroiu, funcționar, născut în București la 12 decembrie 1843.²⁴

La 4/16 iulie 1876, pentru neplata cotizăției erau radiați din această lojă, N.Chirculescu, Al. Penescu – menționați mai sus -, Maurice Freud (comerciant; născut în 1846; companion), H. Stern (comerciant; născut în 1841, maestru), Maurice Horenstein (comerciant; născut în 1849; maestru) și N.Ghițescu (avocat; născut în 1845; ucenic).²⁵

Loja „Egalitatea” a primit, firește instrucțiuni din partea Marelui Orient al Franței, care constau în următorul text (nedatat): „Francmasoneria e știința vieții morale, intelectuale și fizice. Ea are ca scop binefacerea, studiul moralei universale și practica tuturor virtuților. Are drept bază existența lui Dumnezeu, imortalitatea sufletului și amorul omenirii. Credințele religioase și simpatiile politice ale fiecăruia sunt respectate. Trăvialul e una din principalele datorii ce francmasoneria recomandă fiecăruia în proporțiune cu facultățile sale. / Pasiunile rele trebuiesc să tacă în inima masonilor. / Deviza francmasonilor e Libertate, Egalitate, Fraternitate. / Masonii de orice grad sunt frați și perfectamente egali. Funcțiunile în atelieruri (sic) sunt electiv și temporale. Masonii trebuiesc să aibă: 1. etatea de 21 ani împliniți sau să fie fii de masoni, (al) 2-lea să fie de reputație și more (sic) nereproșabile, (al) 3-lea să aibă o ocupațiune onorabilă, (al) 4-lea să posede destulă instrucțiune pentru a înțelege și aprecia veritățile masonice, (al) 5-lea nimeni nu poate fi admis decât în urma unei anchete prealabile, favorabile, (al) 6-lea candidatul varsă o dată pentru totdeauna 10 galbeni și câte 2 lei pe lună, plus partea ce i se va cuveni la banchetele masonice ce s-ar face. / Masonii iau angajamentul de a se conforma Constituțiunii, Regulamentului și Statutelor rezumate mai sus și care se vor mai face de lege și a fi exacti la adunările masonice pe cât ocupațiunile le vor permite”.²⁶

²¹ *Ibidem*, cota FM² 859, dosar 1, adresă din 4 iunie 1872 a lojii „Egalitatea”. către Marele Orient al Franței, prin care se cereau diplome de maestru pentru Benjamin Franklin Peixotto și Adolf Stern.

²² *Ibidem*, adresă din 9/28 februarie 1875 a lojii „Egalitatea”. către Marele Orient al Franței, prin care se cereau diplome de maestru pentru N.G.Chirculescu, Dimitrie Ioviță și Al. Penescu.

²³ *Ibidem*, dosarul 2, nepaginat: adeziune din 26 martie 1874 a lui Dimitrie Niculescu la loja „Egalitatea”.

²⁴ *Ibidem*, adeziune din 26 martie 1875 a lui Alexandru Moroiu la loja „Egalitatea”.

²⁵ *Ibidem*, cota Rés FM² 149.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

Ca urmare a înființării, în 1879, a Marelui Orient al României, loja „Egalitatea” a trecut în obediența acestuia, părăsind Marele Orient al Franței.²⁷

Din enumerarea de mai sus se poate observa că din această lojă nu au făcut parte oameni politici sau intelectuali de prestigiu deosebit, cu excepția filologului Moses Gaster. Sunt prezenți avocați, funcționari, ca și numeroși bancheri și comercianți. În a doua jumătate a secolului trecut și până la primul război mondial, clasa politică românească avea un pronunțat caracter aristocratic, fiind formată în mare parte din urmași ai familiilor boierești.²⁸ Loja bucureșteană „Egalitatea” oferă, iată, o componență socială cu totul diferită. Doar ofițerul George Pastia era urmașul unei familii boierești din Moldova (ramură din Focșani). Ceilalți masoni mai sus menționați ilustrează burghezia românească și evreiască din acea epocă.

Pentru a urmări această idee - a provenienței sociale aproape exclusiv burgheze a membrilor unor loji bucureștene, să o exemplificăm cu alte două loji din Capitala României, ale căror documente se află, de asemenea, în arhiva Marelui Orient al Franței de la Biblioteca Națională din Paris: lojile „Progresul” și „Munca”.

Loja „Progresul” a rezultat din schimbarea denumirii lojii „Memphis”, aflată până în 1913 în obediența Marii Loji Naționale a României. Loja „Progresul” și-a instalat templul la 7 mai 1913 pe strada Puțul de piatră nr. 9, având ca prim Venerabil pe Nicolae Anastasescu. Acesta din urmă a demisionat din funcție la 19 octombrie 1913, deoarece s-a mutat în orașul Călărași. Iată tabloul membrilor activi ai lojii „Progresul”, datând din 6/19 aprilie 1913²⁹:

- Nicolae Anastasescu, publicist, cu domiciliul în București, str. Caragheorgevici nr. 7, născut la Giurgiu la 23 aprilie 1873, devenit maestru la 15 septembrie 1910 în loja „Memphis” (din obediența Marii Loji Naționale a României).

- David Feuerstein, avocat, cu domiciliul în București, str. Labirint nr. 16, născut la Vaslui, devenit maestru la 2 februarie 1912 în loja „Propaganda” (din obediența Marii Loji Naționale a României).

- Demetru Cocorescu, funcționar public, controlor la băncile populare, cu domiciliul în București, str. Țăranilor nr. 1, născut la Drăgășani la 16 octombrie 1886, devenit maestru la 2 februarie 1912 în loja „Steaua Dunării” (din obediența Marii Loji Naționale a României).

- Iosif Galla Alexandrescu, decorator, cu domiciliul în București, str. Clopotarii Vechi nr. 17, născut în București la 27 februarie 1879, devenit maestru la 10 mai 1910 în loja „Ilfovul” (din obediența Marii Loji Naționale a României).

- Salomon Korn, comerciant, cu domiciliul în București, str. Sfinților nr. 58, născut la Buzău la 24 aprilie 1875, devenit maestru la 23 februarie 1912 în loja „Steaua Dunării”.

- Henri Popper, comerciant, locuind la Hotelul Princiar din București, născut în București la 15 aprilie 1891, devenit maestru în loja „Memphis”.

- Ștefan Morărescu, contabil la Banca Românească, născut la Alexandria la 25 mai 1888, devenit maestru la 3 decembrie 1912 în loja „Memphis”.

- Oscar Grünberg, contabil, cu domiciliul în București, str. Smârdan nr.49, născut în Iași la 17 decembrie 1879, devenit maestru la 3 decembrie 1912 în loja „Memphis”.

²⁸ Mihai Sorin Rădulescu, *Observații despre elita politică românească 1866 - 1914*, în „Xenopoliana”, IV, 1 - 4, 1996.

²⁹ B.N.P., Msse, cota Rés FM² 149.

– Manase Marcovici, agent de comerț, cu domiciliul în București, Calea Rahovei nr. 134, născut la Valea Caselor (Vaslui), devenit maestru la 15 ianuarie 1912 în loja „Propaganda“.

– Ștefan Ștefaniu, fabricant, cu domiciliul în București, Bd. Elisabeta nr. 85, născut la Bacău la 11 august 1875, devenit maestru la 13 decembrie 1912 în loja „Propaganda“.

– Ioan Papiniu, funcționar, cu domiciliul în București, Bd. Carol nr. 38, născut în București la 14 septembrie 1872, devenit maestru, la 14 decembrie 1912, în loja „Propaganda“.

– Jacques Kremnitzer, proprietar, cu domiciliul în București, str. Negru Vodă nr. 16, născut la Focșani la 27 aprilie 1880, devenit maestru, la 7 septembrie 1912, în loja „Propaganda“.

– Sigmund Goldfarb, comerciant, cu domiciliul în București, Calea Văcărești nr. 72, născut în București la 17 ianuarie 1876, devenit maestru, la 7 decembrie 1912, în loja „Propaganda“.

– Carol Marcus, agent de comerț, cu domiciliul în București, Calea Moșilor nr. 147, născut în București la 15 mai 1878, devenit maestru, la 21 decembrie 1911, în loja „Ilfovul“.

În aceeași arhivă se află cererile de regularizare în loja „Progresul“ a următorilor francmasoni:

– Jacques Albahary, agent de comerț, cu domiciliul în București, str. Carol nr. 110, născut în București la 18 martie 1868, ucenic (25 ianuarie 1912) și companion (22 septembrie 1912), ambele grade obținute în loja „Steaua Dunării“.

– Elie J.Schilton, inginer, cu domiciliul în București, str. Academiei 19, născut la Cairo la 26 octombrie 1883, ucenic (15 martie 1912) și companion (26 ianuarie 1913), ambele grade obținute în loja „Propaganda“.

– Samuel Penhas, comerciant, cu domiciliul în București, str. Anton Pann nr. 2, născut în București la 29 decembrie 1877, ucenic (17 martie 1911), companion (6 ianuarie 1912), maestru (8 octombrie 1912).

– Iosif Fonstein, comisionar, cu domiciliul în București, str. Mămulari nr. 22, născut la Tulcea la 25 mai 1879, inițiat la 8 octombrie 1912 în loja „Propaganda“.

– Ioan Bărdescu, funcționar la Banca de Scont, cu domiciliul în București, str. Lipsicani nr. 2, născut la Tulcea la 26 octombrie 1874, inițiat la 22 februarie 1912 în loja „Steaua României“.

– Simion T.Schnirer, comisionar, cu domiciliul în București, str. Carol nr. 99, născut în București la 9 mai 1866, ucenic (30 decembrie 1911) și companion (21 mai 1912), ambele grade obținute în loja „Propaganda“.

– Filip Finkelstein, comerciant, cu domiciliul în București, Bd. Elisabeta nr. 8, născut în București la 18 februarie 1884, inițiat la 9 aprilie 1912 în loja „Propaganda“.

– David Eschenasy, comerciant, cu domiciliul în București, str. Bărăției nr. 26, inițiat la 21 mai 1913 în loja „Steaua Dunării“.

După cum se poate observa din această listă, majoritatea covârșitoare a lojii „Progresul“ era formată din alogeni (evrei). O situație asemănătoare poate fi constatată și în cazul lojii „Munca“ („Le Travail“). În ținuta sa din 15/28 iunie 1914 era ales ca Venerabil al acestei loji, Theodor Rogalski, arhitect, născut la 16 februarie

1874, având domiciliul în București, strada Sf. Spiridon 14.³⁰ Loja își avea sediul pe strada Puțul de piatră nr. 9, la etajul al doilea. Ofițerii săi erau³¹:

– Prim-supraveghetor: Richard Zechmeister, litograf, cu domiciliul pe Calea Moșilor nr. 144.

– Al doilea supraveghetor: Martin Daniel, comerciant, cu domiciliul pe str. Lipscani nr. 27.

– Orator: Gustav Burgstaller, pictor, cu domiciliul pe str. Dragoș Vodă nr. 20.

– Secretar: Louis Leyendecker, inginer, cu domiciliul pe Calea Griviței nr. 10.

– Trezonier: Heinrich Linhardt, comerciant, cu domiciliul pe str. Tăbăcari nr.

77.

– Expert: Hugo Schmidt, funcționar în comerț, cu domiciliul pe str. Diaconeselor nr. 3.

– Ospitalier: Ștefan Haberhauer, fotograf, cu domiciliul în Ploiești. În aceeași lojă, printre alții au fost inițiați:

– George Dillinger, electrician, născut la München la 27 octombrie 1876, cu domiciliul în București, str. Academiei 6.

– Willy Brand, constructor, născut în București la 15 februarie 1870, cu domiciliul pe str. Cercului nr. 10.³²

Se pune, desigur, întrebarea care a fost însemnătatea lojilor respective, care a fost conținutul concret al activității lor, în afara ritualurilor specific masonice. Cu privire la aceste probleme, arhivele sunt foarte discrete. Se poate presupune – așa cum prevăd statutele ordinului – că scopul acestor loji a fost unul de întrajutorare și solidarizare a membrilor lor. Perioada domniei lui Carol I a înregistrat un avânt deosebit al mișcării francmasonice, în legătură directă cu procesul de rapidă occidentalizare pe care l-a cunoscut societatea românească, în păturile ei superioare. Se poate aprecia că francmasoneria a reprezentat un factor de integrare internațională într-un timp când acest fenomen se petrecea firesc și cu autenticitate.

Les loges maçonnique du Bucarest du aux temps du roi Charles I-ere.

Documentes parisiennes inédites.

L'article – basé sur le fond maçonnique de la Bibliothèque Nationale de Paris – décrit la composition de trois loges bucarestoises, sous l'obédience du Grand Orient de France. Il s'agit des loges „L'Égalité“, „Le Progrès“ et „Le Travail“, dont faisaient partie des avocats, des médecins, des employés, ainsi que de nombreux banquiers et commerçants. Le règne de Carol I représenta une période d'épanouissement du mouvement maçonnique – lié au processus d'occidentalisation de la société roumaine.

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem.*